

Центр
оборонних
стратегій

Сценарії військових дій Росії з окупованого Криму

Березень 2021

Це дослідження підготовлене з метою якісної аналітичної підтримки Кримської платформи – ініціативи української влади з деокупації та реінтеграції Криму.

Дане дослідження здійснене експертами Центру оборонних стратегій (ЦОС) за фінансової підтримки уряду Великої Британії у рамках проекту «Консолідація Кримської платформи для вдосконалення рамкових основ української та міжнародної політики щодо деокупації Криму». Погляди, висловлені у цій публікації, належать її автору/ам і можуть відрізнятися від офіційної позиції уряду Великої Британії.

До проведення дослідження також долучились експерти Консультативно-дорадчої групи з реформування сектору безпеки та оборони ГС «Фонд підтримки реформ в Україні».

Більше матеріалів можна знайти за адресами:

Морська безпека – www.defence.org.ua/topics/maritime

Стратегічні дослідження – www.defence.org.ua/strategic

Це дослідження підготовлене двома мовами: українською та англійською.

Обидва варіанти розміщено на сайті ЦОС.

З англійською версією можна ознайомитись за адресою: www.defence.org.ua/en/

Автори: **Андрій Риженко**, експерт, Центр оборонних стратегій; експерт, Консультативно-дорадча група з реформування сектору безпеки та оборони
Ігор Кабаненко, адмірал запасу, ВМС України; Президент, UA.RPA

Рецензенти: **Богдан Устименко**, експерт, Центр оборонних стратегій; директор, Український інститут морського права і безпеки
Аліна Фролова, заступниця Голови Правління, Центр оборонних стратегій
Олександр Хара, експерт, Центр оборонних стратегій; експерт, Консультативно-дорадча група з реформування сектору безпеки та оборони; заступник голови правління, Інститут стратегічних чорноморських досліджень

Керівниця проекту: Аліна Фролова, заступниця Голови Правління, Центр оборонних стратегій

Проектна експертна група: Світлана Андрищенко, Марія Балабіна, Катерина Бусол, Андрій Загороднюк, Святослав Кобзенко, Сільвестр Носенко, Богдан Токарський, Ендрю Фінк, Ярослава Швечикова-Плавська

Фотографії, використані у цій публікації, є власністю авторів і Міністерства оборони України

Опубліковано Центром оборонних стратегій, Київ, Україна

© 2021 Центр оборонних стратегій

Права на друк і розповсюдження

Ця публікація захищена законом. Права інтелектуальної власності щодо неї належать ЦОС. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цієї публікації у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб, без відповідного посилання на оригінальне джерело. За більш детальною інформацією щодо використання цієї публікації та інших матеріалів ЦОС, будь ласка, завітайте: www.defence.org.ua/permissions

Центр оборонних стратегій – це аналітичний центр, який займається стратегічними дослідженнями з безпекової проблематики. Його метою є сприяння національній безпеці та обороні України через участь у формуванні відповідних державних політик, стратегій і спроможностей із залученням ресурсів незалежного експертного середовища.

Публікації ЦОС відображають погляди його авторів і необов'язково збігаються з поглядами членів Наглядової ради ЦОС, спонсорів або інших третіх осіб.

www.defence.org.ua

ЗМІСТ

Зміст	3
Вступ	4
Огляд безпекової ситуації	6
Основні сценарії військових дій РФ з окупованого Криму	10
Сценарій амфібійної операції РФ проти України	10
Сценарій силового відновлення Москвою постачання дніпровської води до Криму	14
Сценарій перетворення Азовського моря в Російське озеро	17
Сценарій російської силової експансії в Середземномор'я	21
Висновки і рекомендації	24
Рекомендації владі України	26

ВСТУП

Чорне і Середземне моря є життєво важливим районом для Росії у всіх аспектах її геополітичних амбіцій. Росія традиційно реалізує ці амбіції з наголосом на військових засобах. Участь Росії в чисельних війнах протягом останніх кількох століть це чітко підтверджує. Так само, відразу після розпаду СРСР Росія розпочала реалізацію своєї стратегії щодо відновлення контролю над колишніми радянськими республіками. Кульмінацією цього стала російська окупація Криму в 2014 році – перший випадок силової зміни кордонів в Європі після Другої світової війни. Інтерес Росії до півострова був насамперед пов'язаний із можливістю відновлення на півострові величезної військової бази. Росія ставить собі за мету гарантований військовий контроль над півостровом і морським середовищем навколо нього, а також відновлення колишньої військової гегемонії СРСР у Чорноморському регіоні та за його межами.

Сучасна морська політика Росії визначається “Основами державної політики Російської Федерації у галузі морської діяльності на період до 2030 року” від 20 липня 2017 року. Для реалізації своїх величезних амбіцій Кремль буде продовжувати нарощувати об'єднане збройне угруповання сили в Криму, відпрацювати його бойову готовність, а також поєднувати потенціали своїх сил в інших частинах регіону, зокрема в Каспійському морі. Мета цих зусиль – генерування військової сили для дій проти військово-морських сил (ВМС) НАТО.

Ця робота розглядає ймовірні сценарії застосування Росією свого військового потенціалу в Криму в акваторіях Чорного, Азовського та Середземного морів. Аналіз останніх військових навчань Росії за морською тематикою у цьому регіоні свідчить, що вони спрямовані на встановлення, посилення та утримання стійкого військово-морського впливу на прибережні держави, а також проектування своєї військової потуги в напрям-

ку Атлантики, насамперед проти членів НАТО та окремих країн Альянсу, особливо США і Великої Британії. Як результат, військовий баланс протягом останніх 6-7 років у Чорноморському та Середземноморському регіонах різко змінився, що суттєво підриває регіональну безпеку.

Зазначені нижче сценарії було обрано з-поміж інших як найбільш ймовірні на основі аналізу військових планів Росії. Сценарії опрацьовано шляхом узагальнення інформації із відкритих джерел щодо досвіду останніх військово-морських навчань Росії в Чорному та Середземному морях. Водночас при розгляді можливих сценаріїв до уваги брався лише військовий компонент. Ми навмисно виключили вплив суто політичних факторів (санкції, тиск партнерів тощо) на реалізацію тих чи інших сценаріїв, оскільки політична складова може швидко змінюватися, тому розраховувати на її вплив без належної військової підготовки є недалекоглядним.

Пріоритетними були обрані кілька сценаріїв, від захоплення життєво важливих для Росії об'єктів нашої інфраструктури (які, зокрема, надають доступ до дніпровської води) до оволодіння значною частиною території України.

Основою сценарію в Чорному морі є потенційна масштабна десантна операція Москви на узбережжі півдня України. Ця операція є найнебезпечнішою для України. Найімовірніше, вона буде проведена в рамках стратегічного збройного наступу Росії вздовж усього кордону Росії та Білорусі в Україну з метою захоплення південно-східної частини України в рамках так званого проекту “Новоросія”. Цій операції може передувати російська морська блокада північно-західної частини Чорного моря із захопленням українського острова Зміїного.

Сценарій в Азовському морі передбачає реалізацію Росією так званої стратегії “Boa Constrictor” (“Удав”), спрямова-

ної на придушення морської економіки України в Азовському морі. Цей сценарій має на меті перекриття доступу України до Азовського моря. Він є найбільш імовірним, і його латентна реалізація вже триває.

Військовий сценарій дій у Середземному морі описує потенційну імплементацію геополітичних інтересів Кремля в регіоні у військово-морській сфері, зокрема з метою стримування сил НАТО в регіоні. Цей сценарій також передбачає підтримку Росією вигідних для неї заморожених конфліктів на Близькому Сході та в Північній Африці.

Це дослідження має на меті полегшити візуалізацію військових амбіцій Росії та надати окремі пропозиції щодо протидії ним як владі України, так і її партнерам. Розуміння можливостей і намірів Росії допоможе Україні, її країнам-партнерам та НАТО у розробці своїх оборонних стратегій та координації спільних зусиль.

ОГЛЯД БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ

З набуттям Україною незалежності у 1991 році Росія втратила контроль над значною ділянкою морського узбережжя Чорного і Азовського морів. Багато берегових об'єктів інфраструктури радянського Чорноморського флоту (ЧФ) перейшли під юрисдикцію України і Грузії. Перестали бути де-факто своїми для Росії води і узбережжя Болгарії та Румунії. Під загрозою виявилось і базування російського Чорноморського флоту в українському Криму – на найкращих за розташуванням та фізико-географічними умовами військових баз півострова. Але, використавши переваги моменту та ініціативу, Росія змогла спочатку “зачепитися” в Криму завдяки перебуванню тут колишнього радянського Чорноморського флоту до часу його розділу в 1997 році, а потім легально перебувати на правах орендаря військових баз на півострові.

На початку 1990-х років Чорноморський флот зазнав значного занепаду. З-понад 800 надводних кораблів і підводних човнів на середину 1990-х років залишилось не більше десятої частини кораблів і один підводний човен. Після розділу радянського Чорноморського флоту, Росія отримала більшість кораблів і суден до свого складу, однак ці судна були переважно зношені морально і фізично.

Проте протягом чверті століття домінування на морі утримувалось ВМС Туреччини, бойовий потенціал яких перевищував потенціал ЧФ Росії щонайменше вдвічі. Висока технологічність значно осучасненого на початок 21-го сторіччя турецького флоту та його інтегрування в систему обміну інформацією НАТО значно виділялись на тлі російських кораблів, які виглядали застарілими монстрами часів холодної війни. Економіка Росії була в занепаді і не могла розраховувати на нову військову техніку, але російські військові чітко тримались за кримську землю в очікуванні кращих часів.

Військові флоти інших країн Чорного моря хоча і були відносно невеликими, але вже з середини 1990-х років активно співпрацювали з НАТО. У 2004 році Болгарія та Румунія стали членами Альянсу. Україна та Грузія, в свою чергу, активно співпрацювали з Альянсом як партнери в рамках програми “Партнерство заради миру”. Кожна з цих країн, маючи в своєму складі близько 20-30 бойових одиниць надводного флоту, була спроможна у взаємодії з кораблями НАТО чинити певну протидію Чорноморському флоту Росії.

Такий дисбаланс сил із перевагою НАТО в Чорному морі явно не влаштував Російську Федерацію.

2014 рік багато що змінив. Відразу після окупації Криму розпочалась його інтенсивна мілітаризація. Протягом 7 років окупації Криму керівництво Збройних сил Російської Федерації планомірно підсилювало свої військово-морські спроможності в Чорному морі, до регі-

ону надходили нові російські надводні кораблі, літаки, вертольоти, ракетні системи, нарощувався компонент берегової оборони. Крим знову набув рис “непотоплюваного авіаносця”, які півострів втратив після розпаду СРСР. Приблизно до 2020 року баланс сил у Чорноморському регіоні змінився вже на користь росіян. Але розподіл сил все ще залежить від того, яку частину свого військового флоту триматиме у відповідний момент часу в Чорному морі Туреччина.

Найбільшої уваги заслуговує аналіз характеру навчань Чорноморського флоту Росії, до яких з 2016 року почали залучатися міжвидові угруповання з проведенням практичних ракетних стрільб. Під час навчань відпрацьовувалися питан-

ня знищення корабельних угруповань Об'єднаних ВМС НАТО з імітацією нанесення ракетних ударів корабельними угрупованнями, береговими ракетними дивізіонами у взаємодії з літаками тактичної і стратегічної авіації та елементи протиракетної оборони. Крім того, регулярно відпрацьовуються висадки амфібійних десантів у складі батальйонної тактичної групи на необладнане узбережжя, переважно на морському десантному полігоні Опук біля Феодосії в Криму. Водночас напрацьовувалась взаємодія з різномірними силами флоту, ударних літаків, вертольотів та сил спеціального призначення. Тактичні фони цих навчань багато в чому нагадували сценарії дій, розглянуті в цій роботі.

Таблиця 1. Порівняння військових флотів країн у Чорному морі у 2020 році.

	РФ	Україна	Туреччина*	Болгарія	Румунія	Грузія**
Крейсер	1	–	–	–	–	–
Фрегат	5	1	16	4	3	–
Корвет	15	–	10	3	7	–
Підводний човен	7	–	12	–	1	–
Патрульний/ракетний катер	17	15	35	–	3	16
Тральщик	11	1	11	12	5	–
Десантні - кораблі - катери	10	1 3+10	31	–	–	–

* Включно з флотом у Середземному морі

** Грузія на сьогодні має тільки морську берегову охорону

Крім суто військової діяльності, Росія активно реалізує стратегію “повзучої експансії” у водах Чорного моря, а також створює і поширює перешкоди свободі судноплавства. Відносно новим способом російської стратегії є маніпуляції положеннями Міжнародної конвенції з охорони людського життя на морі 1974 р. (СОЛАС-74) та зловживання Міжнародною автоматизованою службою передачі на судна навігаційних та метеорологічних попереджень і термінової інформації (НАВТЕКС).

Росія декларує забороненими для судноплавства необґрунтовано великі за розміром і тривалістю райони моря, нібито для бойової підготовки та проведення стрільб. Крім того, Росія продовжує затримувати судна різних країн

на вході до та виході з Керченської протоки на шляху до портів України в Азовському морі: Бердянська і Маріуполя. Ці гібридні дії мають ознаки короткотривалих агресивних блокадних дій. Вони спрямовані на збір необхідної інформації для подальших активних дій на морі і мають дуже негативний вплив на судноплавство.

Важливо зазначити, що Росія розглядає Крим не лише як стрижневий елемент домінування у Чорноморському регіоні (включно з Азовським морем), а й як критичну базу свого гео-стратегічного впливу на Сході Середземного моря, Близькому Сході та в Північній Африці. Росія відновлює свій військовий потенціал у Середземному морі. Для цього розвивається військово-морська

база РФ в Сирії в порту Тартус. Відповідно до нової угоди між РФ і Сирією (від 2017 року), оренда бази була продовжена на 49 років. Будуються нові споруди для базування та обслуговування кораблів і підводних човнів 5-ої Середземноморської ескадри. Розглядається можливість відкриття інших баз російських військ на довготривалу перспективу на території Сирії, зокрема на авіабазі Хмеймім (біля порту Латакія). У 2021 році між РФ і Сирією розпочались переговори про створення російської військової бази біля Пальміри. У східному районі Середземного моря постійно знаходиться угруповання надводних сил Військово-морського флоту (ВМФ) Росії – 5-а оперативна ескадра, до складу якої наразі входять до 15 надводних кораблів і підводних човнів на ротаційній основі.

Звісно, нарощені Росією протягом останніх років сили спрямовано на виконання певних військових завдань. Основні сценарії таких дій і буде розглянуто нижче.

Для України морський фланг залишається найменш захищеним місцем в обороні у Чорному і Азовському морях. Хоча наші військово-морські спроможності й було підсилено військами берегової оборони, морської піхоти та малими броньованими катерами, але бойовий потенціал України значно поступається російському. Найбільш оптимальним шляхом посилення цього потенціалу видається розвиток системи спостереження на морі, а також створення угруповань щодо заборони доступу до ближньої морської зони (Sea Denial) та охорони портів і судноплавства біля узбережжя України (Sea Control).

Водночас необхідно розвинути систему базування на узбережжях Чорного і Азовського морів, яка до 2014 року була зосереджена переважно в Криму. Основою протидії агресії російського Чорноморському флоту з боку України має бути тактика асиметричних ударів по найбільш вразливих силах противника. Район таких дій у найближчі п'ять років – це північно-західна частина Чорного моря та північне узбережжя Азовського моря. Найбільш досяжним за ресурсним показником виглядає нарощування надводних сил флоту малорозмірними, швидкісними і маневреними катерами, які можуть гарантовано виконувати зазначені вище завдання недалеко від узбережжя (до 200 миль). Їхня висока технологічність і відповідність технічним стандартам НАТО можуть додати їм додаткових спроможностей для перемоги над сильнішим супротивником, у тому числі й за визначеними в цій роботі сценаріями.

ОСНОВНІ СЦЕНАРІЇ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ РФ З ОКУПОВАНОГО КРИМУ

Сценарій амфібійної операції РФ проти України

Проведення амфібійної операції Росії є найбільш небезпечним сценарієм для України. Його метою є заволодіння чорноморським узбережжям України та територіями її південних областей. Така операція вимагає від Росії найбільш потужного військового угруповання. У разі здійснення операції, Росія, найімовірніше, проводитиме її на тлі єдиного стратегічного наступу Збройних сил РФ вздовж всієї лінії державного кордону з Україною.

Історичний досвід свідчить, що в північно-західній частині Чорного моря, що омиває береги України, існує **низка ключових місць для проведення морських та амфібійних операцій**. Узбережжя України має значну кількість десантно-доступних ділянок морського узбережжя, з яких на сьогодні можна виділити декілька основних десантних напрямків. Загальна довжина десантно-доступних напрямків – до 70 км, що становить 6,9% від довжини морського узбережжя.

До таких місць слід віднести:

1) піщане узбережжя між Каркінітською затокою і Кінбурнським півостровом, які мають сприятливі фізико-географічні умови для ведення амфібійних дій. Амфібійні дії в цьому районі можуть бути спрямовані на перерізання постачання води для потреб управлінь водних господарств та фермерських господарств Херсонської області по Краснознам'янському каналу, який є рукавом Північно-Кримського каналу;

2) Одеський портовий хаб (порти Одеса, Чорноморськ і Південний) та порт Очаків. Разом із припортовою економікою ці порти забезпечують до 18-20% внутрішнього валового продукту України. Особливої уваги потребує Очаків – ключовий український вузол море-річки, що з'єднує Чорне море з внутрішніми водними артеріями України та портами Миколаїв і Херсон. З огляду на історію Очаків для Москви історично мав і до сьогодні має сакральне значення, не менше ніж Севастополь та Крим;

3) О. Зміїний, який має вигідне фізико-географічне положення у придунайській акваторії Чорного моря. Слід зазначити, що після Другої світової війни радянська влада принципово наполягала на тому, щоб острів Зміїний відійшов до Радянського Союзу. За радянськими планами це було потрібно для контролю над придунайським судноплавством та повітряним простором в інтересах забезпечення дій ударної авіації 24-ої Повітряної армії Верховного Головнокомандування СРСР;

4) піщане узбережжя Південної Бессарабії. Амфібійні дії в цьому районі можуть бути використані в рамках спільних з російським військовим контингентом в Придністров'ї дій, спрямованих на ізоляцію Одеського портового хабу, позбавлення України виходу до Дунаю та отримання контролю над південною частиною цієї важливої європейської водної артерії тощо.

Зазначені місця мають низку десантно-доступних ділянок узбережжя, переважно ротної та батальйонної місткості (крім місць 1 та 4 зі списку вище, де операційна місткість дозволяє проводити ешелоновані амфібійні дії бригадного складу). У районі Одеського портового хабу переважають прибережні кручі, що не дозволяє противнику проводити масштабну висадку на необладнане узбережжя. Водночас відомча і навіть приватна належність окремих ділянок прибережних українських територій із виходом до води ускладнюватиме завчасну підготовку та ефективно ведення протидесантної оборони (ПДО) узбережжя.

Для проведення амфібійної операції в Чорному морі РФ може залучити до 64 бойових кораблів та катерів (у тому числі 9-10 десантних), до 300 літаків і 250 вертольотів, 9-12 батальйонних тактичних груп; сумарний залп може нараховувати до 92 високоточних далекобійних ракет. Загальне співвідношення сил сторін на морі складатиме від 1:7,4 на користь противника, а з урахуванням ПДО – 1:3,8.

Найімовірніше, в амфібійних діях противник буде спиратися на принцип раптовості і діятиме на двох-трьох найбільш важливих для нього ділянках. У ході такої операції будуть використовуватися приховані/гібридні і відкриті диверсій-

но-розвідувальні, саботажні, інформаційно-психологічні, кібернетичні та інші дії спеціальних підрозділів противника. Водночас Росія може застосувати принцип сили за умови нарощування амфібійного угруповання ЧФ РФ за рахунок Каспійської флотилії, а також повітряно-десантних та інших військ Збройних сил РФ. При цьому противник діятиме на більшості чи всіх можливих десантно-доступних ділянках, а також в портах. З метою глибокої дестабілізації ситуації на початковій чи певній фазі такої операції противник може застосовувати високоточні засоби ураження по Військово-морських силах Збройних Сил (ВМС ЗС) України, об'єктах протидесантної оборони та критичної інфраструктури України. До того ж, амфібійна операція за принципом раптовості може перейти в операцію за принципом сили. До такої операції може бути віднесена амфібійна операція на півдні Херсонської області, яка, в разі здійснення, проводитиметься з використанням як прихованих, так і відкритих силових дій з декількох напрямків. Зокрема, противник може вдатися до раптових амфібійних дій з метою перерізання постачання води Краснознам'янським каналом з подальшим шантажуванням влади України щодо відкриття води в окупований Крим. У цей час імовірно будуть вестися демонстраційні дії наступальних угруповань російських військ біля перешийків Криму та амфібійні дії в Азовському морі. Росія може також активізувати дії на Маріупольському напрямку, спрямовані на пробиття наземного коридору в Крим (певні з цих напрямків можуть бути використані як оманні для відволікання уваги угруповань Збройних Сил України). Більш детально сценарій силового відновлення Москвою дніпровського постачання прісної води до Криму описано нижче.

Існують принаймні два ймовірні напрямки висування для здійснення амфібійних дій: прибережний – для перерізання проходу в/з Бузько-Дніпровсько-Лиманського каналу та захоплення територій між Каркінітською затокою і Кінбурнським півостровом; мористий – для захоплення острова Зміїний та/або висадки в Південній Бессарабії, а також проведення певних, у тому числі відволікаючих, дій в зоні Одеського портового хабу. З огляду на досвід навчань ЧФ РФ протягом останніх років, ймовірним є застосування амфібійних сил через охоплення розділенням амфібійного угруповання противника на повітряно-морський десантно-штурмовий ешелон на вертольотах/літаках і швидкохідних засобах висадки та подальші ешелони на десантних кораблях і катерах. Враховуючи наявність в цьому районі єдиної магістральної дороги прибережного напрямку, противник вдаватиметься до дій, спрямованих на блокування, розсікання та, загалом, припинення висування українських військ (сил) смугу протидесантної оборони морського узбережжя. Зазначена операція буде забезпечуватися силами морських мінних загороджень/розгороджень, а також навігаційно-гідрографічними й іншими підрозділами.

У разі їх здійснення, зазначені операції найімовірніше будуть проводитися в якості ключового елемента стратегічної наступальної операції трьох міжвидових угруповань військ (сил) Росії проти України з метою реалізації російського проекту “Новоросія”. Якщо Кремль прийме рішення провести цю стратегічну операцію, вона здійснюватиметься на декількох стратегічних напрямках із застосуванням міжвидових угруповань російських військ, розгорнутих вздовж російсько-українського державного кор-

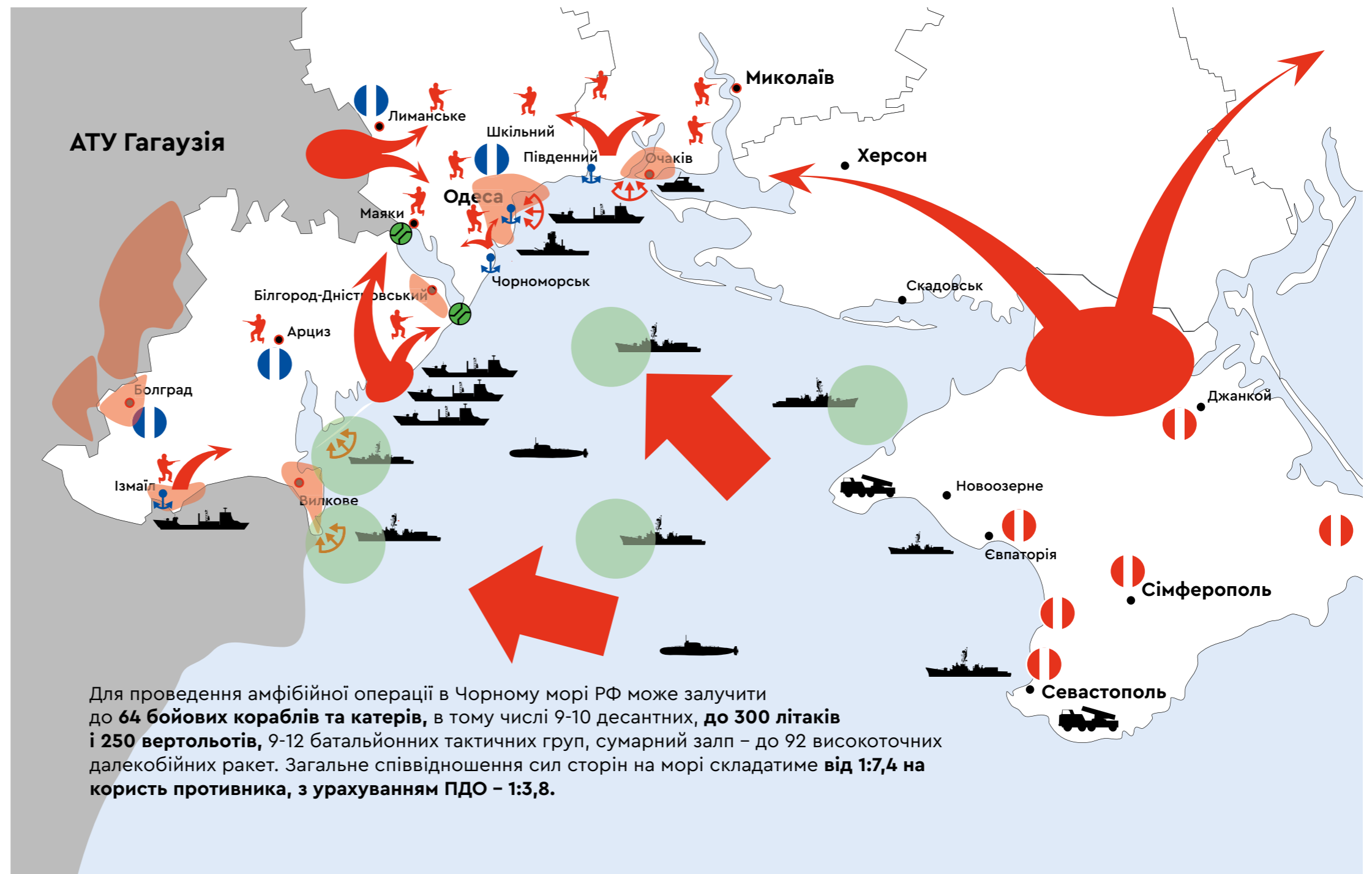
дону. Росія також може застосувати свої війська з території Республіки Білорусь.

Проведенню амфібійної операції може передувати блокадна (ембаргова) операція з метою блокування вищевказаних українських портів. Умови для цього вже створені Москвою: для безперешкодного цивільного судноплавства в напрямку України (з України) залишено лише 25-мильна морська смуга між островом Зміїний та крайньою західною газодувною платформою “Таврида”, однією з платформ, захоплених росіянами в 2014 році. Ця смуга контролюється спеціаль-

но розгорнутими російськими військовими підрозділами з відповідним озброєнням і технічними засобами підводного та надводного спостереження. Морська акваторія між платформою “Таврида” та іншими газовими платформами впритул до західного узбережжя Криму перетворена у російську мобільну зону контролюваного доступу з ешелонованим розташуванням сил Федеральної служби безпеки (ФСБ) РФ, спецоперацій, кораблів та авіації ЧФ РФ. У цих умовах блокадні дії РФ в зазначеному районі не потребуватимуть значного нарощування. Це означає, що в будь-який зручний

для Кремля момент ця загроза може бути активована з вкрай негативними наслідками для України. Водночас у ході блокадних дій можуть використовуватися приховані/гібридні методи збройної боротьби, зокрема застосування морської мінної зброї та підводних диверсійних сил та засобів.

Масштабна амфібійна операція Росії проти України на сьогодні оцінюється як малоімовірна.

Для проведення амфібійної операції в Чорному морі РФ може залучити до **64 бойових кораблів та катерів**, в тому числі 9-10 десантних, до **300 літаків і 250 вертольотів**, 9-12 батальйонних тактичних груп, сумарний залп – до 92 високоточних далекобійних ракет. Загальне співвідношення сил сторін на морі складатиме **від 1:7,4 на користь противника, з урахуванням ПДО – 1:3,8.**

Сценарій силового відновлення Москвою постачання дніпровської води до Криму

До анексії Криму материкова Україна забезпечувала 85% потреб Криму в прісній воді. На тлі триваючого загострення проблеми постачання питної води в Криму ЗС РФ можуть потенційно провести під надуманим приводом операцію в глибині території Херсонської області з метою встановлення контролю над Північно-Кримським каналом. Сценарій таких дій імовірно охоплюватиме низку прихованих/гібридних і відкритих дій у Чорному та Азовському морях. Зазначені дії передбачатимуть ряд некінетичних і кінетичних операцій: інформаційно-психологічних, економічних, амфібійних, повітряних та наземних, які будуть узгоджені між собою за метою, задумом, часом та способами застосування військ (сил).

Згаданий сценарій імовірно складатиметься з таких етапів:

1) інформаційно-психологічний та кібернетичний етап, спрямований на “легітимізацію” російських претензій до України щодо відкриття водопостачання в окупований Крим. Цей етап може здійснюватися через: заангажоване “трактування” положень міжнародного гуманітарного права, формування схвальної думки серед певних верств населення приморських областей України щодо відкриття постачання дніпровської води на півострів, а також дестабілізацію кібератаками об’єктів критичної інфраструктури держави;

2) проведення морських ембаргових та інших дій в Чорному та Азовському морях з метою соціально-економічної дестабілізації українських приморських територій, а також формування Кремлем штучного приводу для вторгнення в Україну;

3) збройне загострення, демонстраційні дії російських військ (сил) в Чорному та Азовському морях, біля перешийків Криму, в районі Маріуполя та на певних ділянках лінії розмежування на Донбасі;

4) раптова амфібійна операція з метою перерізання постачання води для потреб Херсонської області Краснознам’ян-

ським каналом шляхом захоплення водозабору та ключових насосних станцій; цей етап може також передбачати охоплення приморського угруповання Збройних Сил України з чорноморського та азовського флангів і сприяння діям сухопутних угруповань російських військ на приморських напрямках;

5) наступ російських військ у напрямку Маріуполь-Красноперекіпськ з метою пробиття наземного коридору в Крим одночасно зі взаємоузгодженими наступальними діями 22-го армійського корпусу РФ, розташованого в Криму, а також наступ частини російських сил на Каховку.

Вказані етапи можуть бути послідовними, а деякі з них можуть проводитися одночасно. Водночас можливо умовно виділити певні сценарні фази:

Перша фаза – це фаза силового примушування України до відкриття питної води в Крим. Вона передбачатиме набір персоніфікованих дій (підкуп, шантаж, погрози), інформаційно-психологічних дій та силових дій. У ході силової частини цієї фази можливе інспіроване Кремлем загострення на лінії розмежування, а також раптові дії із захоплення амфібійними підрозділами (морськими десантними, повітряно-десантними) водозабору Краснознам’янського каналу та ключових насосних станцій.

У разі успіху цих дій можна передбачити, що Москва висуне короткостроковий ультиматум щодо відновлення Києвом постачання води в Крим. Водночас Москва демонструватиме свою “готовність” та “відкритість” до “конструктивного” переговорного процесу з Києвом. У цей час сили ЧФ РФ та військово-по-

вітряні сили РФ блокуватимуть ВМС ЗС України в базах.

На цьому етапі також можлива ембаргова операція поблизу острова Зміїний для формування “керованого хаосу” в українських портах, а також демонстраційні дії з бойовими запусками ракет. Водночас відбуватиметься закріплення російських підрозділів на захоплених територіях, а в разі сприятливих умов – їхнє просування в бік транзитних насосних станцій до головної перегороджуючої споруди магістрального каналу Каховського водосховища та управління Північно-Кримського каналу, зокрема в Таврійську Загальне співвідношення сил сторін в рамках цієї фази ймовірно становитиме 1:3,8 на користь РФ, тобто потенційні умови для таких дій Москвою вже створені.

Другою є фаза силового захоплення важливих південних об’єктів Північно-Кримського каналу, об’єктів критичної інфраструктури та територій Херсонської області, а також пробиття наземного коридору в Крим шляхом масштабних наступальних дій сухопутних, військово-повітряних та військово-морських угруповань РФ у напрямках Маріуполь-Каховка та/або Маріуполь-Красноперекіпськ. У рамках цієї фази Кремль може вдаватися до маніпулювання загрозою вторгнення для “остаточного вирішення питання водопостачання до Криму”.

За певних умов дії російських військ (сил) можуть бути спрямовані на введення керівництва Сектору безпеки та оборони України в оману та/або зв’язування бойовими діями для відволікання уваги від амфібійних та інших дій на півдні Херсонської області. У цьому випад-

ку основні зусилля будуть зосереджені на несподіваних діях морських десантних та повітряно-десантних військ, а також сухопутного угруповання РФ в Криму за підтримки ударної авіації та кораблів. Важливо зазначити, що станом на сьогодні для реалізації цієї фази РФ не має критичної переваги над Україною в сухопутних бойових спроможностях. Такі спроможності РФ складаються з 8-ї армії (близько 45 тис. осіб з урахуванням 1-го та 2-го армійських корпусів на тимчасово окупованих територіях Донбасу) та 22-го армійського корпусу ЧФ РФ (9 тис. осіб), зі співвідношенням 1:1,7 на користь РФ на приморському напрямку. Водночас Кремль може в стислі терміни наростити це угруповання.

З огляду на вищеперераховане, якщо Кремль прийме рішення реалізувати сценарій силового відновлення постачання дніпровської води в Крим, Росія швидко змінюватиме операційне застосування власних силових активів на різних напрямках залежно від обстановки.

Операція Росії проти України щодо силового відновлення постачання дніпровської води до Криму на сьогодні оцінюється як ймовірна.

Сценарій перетворення Азовського моря в Російське озеро

Для воєнної безпеки України Азовське море має дуже невідповідний для України статус спільних «внутрішніх вод» з Росією. Україна погодилась на підписання угоди, що передбачає цей статус (Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки), у 2003 році під прямим російським тиском після подій біля острова Тузла. Такий статус створює декілька потенційних загроз для України.

Перш за все, відсутність територіальних вод фактично наближає на 12 миль, впритул до берегової лінії, рубіж відкриття вогню по агресору на воді і в повітрі. **По-друге**, відсутність територіальних вод дозволяє супротивнику здійснювати прихований підхід підводних плавців до самого узбережжя України. **По-третє**, під виглядом дослідницьких робіт можливе приховане встановлення морських мін на підступах до українських морських портів і на рекомендованих шляхах судноплавства. **Ці три фактори обмежують застосування Україною своїх збройних сил у разі агресії проти нас.** Також, за умовами Договору кораблі третіх країн, наприклад США, Великої Британії або інших країн НАТО, можуть заходити в Азовське море лише за погодженням і РФ і України, що робить такі заходи фактично неможливими. Така допомога була б суттєвою для України, особливо з огляду на те, що Азовське море не підпадає під юрисдикцію Конвенції Монтре 1936 року. Ці фактори добре відомі РФ і, найімовірніше, вони були створені заздалегідь і штучно.

До найбільш розвинутих портів належать: українські – Маріуполь і Бердянськ, російські – Таганрог і Ростов-на-Дону. Особливу транспортну роль для Росії має Волго-Донський канал, який надає можливість здійснювати судноплавство типу «річка-море» аж із акваторії Каспійського моря. Йдеться не лише про звичайні перевезення, а й про переміщення знов збудованих кораблів (катерів) із заводів Зеленодольська та десантних катерів з Каспійської флотилії. Також, це єдина потенційна можливість транзитного сполучення з відкритим морем для країн Каспійського регіону (Азербайджан, Казахстан, Туркменістан, Іран). На узбережжі від Генічеська до Широкіно знаходиться декілька десантно-доступних ділянок. Окрім висадки десантних засобів способом «на плав», можливо здійснити висадку десанту адміністративним способом у морських портах Бердянськ та Маріуполь. Враховуючи невеликі дистанції між берегами, розгортання сил та проведення десантної операції можуть бути швидкоплинними.

Сценарій дій РФ в Азовському морі має за мету оволодіння узбережжям України і створення коридору до Автономної Республіки Крим. Ця операція, найімовірніше, буде проведена частинами РФ, які розташовані на Таманському півострові. Можливе і залучення на вертольотах десантно-штурмових підрозділів РФ (у розмірі до батальйону), які дислокуються в північному Криму. Удар буде комбінованим, з просуванням противника суходолом, морем і повітрям. У подальшому можливий наступ РФ на північ України із захопленням районів лівобережної України, в яких розташовані важливі підприємства військово-промислового комплексу та енергетичні спроможності України, насамперед Запорізька АЕС та газові магістралі. Можливим є і наступ, спрямований на захоплення районів південної України, для поновлення постачання дніпровської води до Криму та приєднання, наприклад, невизнаного формування "ПМР" (Придністровської народної республіки) до РФ.

Є ознаки того, що перший етап цього сценарію вже триває, відповідно до так званої стратегії "Воа Constrictor" ("Удав"), яка передбачає придушення морської економіки України в Азовському морі. РФ прагне встановити контроль над ситуацією в повітрі, на морі, а також у морських районах, наближених до пунктів базування ВМС ЗС України та Державної прикордонної служби (ДПС) України.

У 2018 році росіяни закінчили будівництво мосту через Керченську протоку, що було явним порушенням міжнародного права, зокрема Конвенції ООН про морське право. Це призвело до обмеження розмірів суден, що слідують до Азовського моря (подібно до PANAMAX) і зниження доходів економіки двох основних українських

портів Маріуполь та Бердянськ на 40%. Крім того, РФ продовжує перешкоджати морській економічній діяльності України в Азовському морі шляхом штучних затримок суден, що прямують через Керченську протоку з Чорного моря до портів Бердянська і Маріуполя та у зворотному напрямку. Середній час затримки очікування проходу наприкінці 2018 р. становив до 8-12 днів у кожному напрямку. На сьогодні, після здійснення політичного тиску на Росію, затримка стала меншою – близько 1-2 днів. Однак час очікування суден, які прямують до українських портів, на багато разів перевищує час

очікування суден, які прямують до портів Росії на Азові. Така різниця підтверджує штучність цього процесу. Для придушення економіки українського Приазов'я та підготовки до гібридних дій, спрямованих на анексію українських територій, Росія використовує на Азові близько 100 середніх і малих суден ФСБ.

Фізико-географічні умови, зокрема незначні відстані до російського узбережжя, сприяють проведенню морської блокади українських портів Маріуполь і Бердянськ. Єдиним, що не дозволяє Росії залучати середні і великі десантні кораблі

до висадки десантів на більшу частину узбережжя, є малі глибини. (РФ провела цикл навігаційно-гідрографічних досліджень північної частини Азовського моря у 2015-2016 роках, і ці дослідження показали, що максимальна осадка для плавзасобу для вільно підходу до будь-якої точки українського узбережжя Азова не може перевищувати 1,5 метра).

РФ має широкі можливості для проведення диверсійно-розвідувальних дій з моря проти об'єктів ЗС України та нашої економіки на материк. Високу ймовірність для судноплавства становить мінна

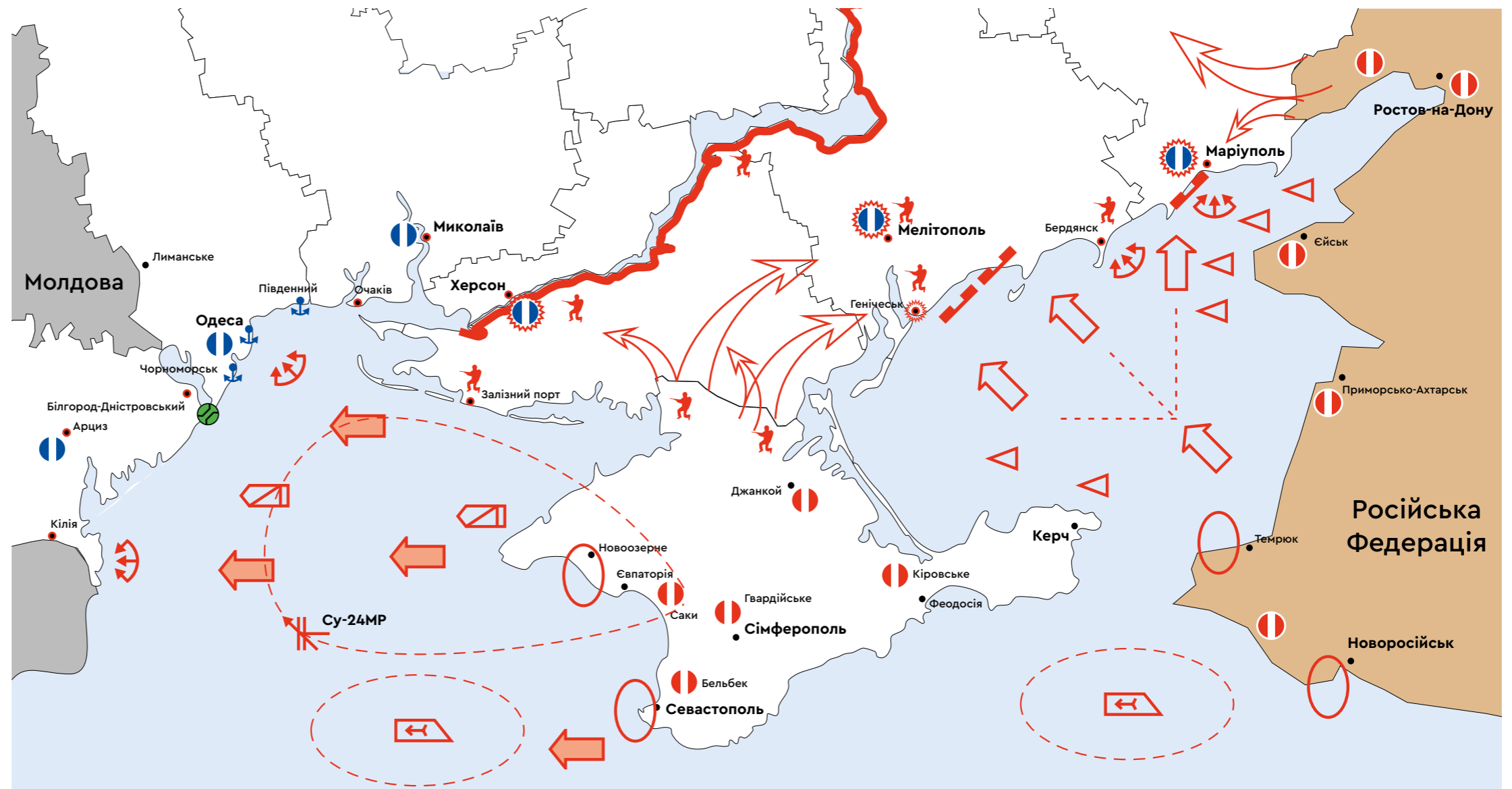

Схема 2. Сценарії захоплення Приазов'я і відновлення подачі дніпровської води

небезпека, що буде основою для гібридних дій при блокаді наших портів. Через відсутність територіальних вод на сьогодні існує можливість безперешкодного та прихованого встановлення мін вприду до нашого азовського узбережжя російськими суднами, які нібито рибалять або здійснюють наукові дослідження. Настрій частини населення українського Приазов'я проросійський, хоча протягом останніх років це носить прихований характер. Росія має значну перевагу бойового потенціалу сил в Азовському морі. Російські сили можуть розраховувати на підтримку потужного авіаційного угруповання 4-ї армії ВКС Південного військового округу РФ. Усе це дозволяє Росії здійснити блокаду українських портів з моря та застосувати гібридні методи протидії на березі.

Військово-Морські Сили Збройних Сил України мали на початок 2021 року на Азові чотири малі броньовані катери (доставлені сухоходом) і два судна забезпечення. Додатково до охорони портів залучалось до 15 різноманітних катерів Державної прикордонної служби України. З 2017 року в портах Маріуполь і Бердянськ на постійній основі розташовані батальйони морської піхоти України, а в місцях і селищах на узбережжі – підрозділи Національної гвардії України. Захист узбережжя Азовського моря є одним із завдань Операції Об'єднаних сил на Сході України, до якого залучаються сухопутні підрозділи і авіація. Загальне співвідношення сил в Азовському морі на сьогодні становить 1:7,5, а при діях на березі – 1:2,3 із перевагою Росії.

Другий етап сценарію агресії на Азові може початися зі штучного загострення ситуації на українському узбережжі внаслідок активізації проросійських

елементів, а також здійснення ними та диверсійними групами РФ терористичних актів. Ці дії будуть підтримані і псевдореспублікою “ДНР”, яка під керівництвом і на фінанси Росії сформувала певні амфібійні спроможності. Можна передбачити, що формат операції буде максимально гібридним, із залученням військових РФ тільки на завершальному етапі “допомоги російськомовному населенню”. Після блокування або знищення українських осередків спротиву Росії на березі та встановлення РФ контролю над ситуацією на морі та повітрі в порти Бердянськ та Маріуполь буде доставлений десант та необхідні вантажі. Далі відбуватиметься нарощування силового компоненту РФ в зоні стабілізаційної операції під виглядом “забезпечення безпеки і спокою населення” на суходолі шляхом наступу зі східного напрямку, з окупованих територій “ДНР”. Десантно-штурмові демонстраційні дії або удар РФ з півночі Криму у напрямку Маріуполя силами до батальйону, з підтримкою штурмової авіації, матимуть на меті замкнути коридор. Надання допомоги або підсилення надводних сил ВМС України морем є малоімовірним у зв'язку з військовим контролем Росії над Керченською протокою.

Кінцевим результатом такого сценарію буде закріплення російських військ на азовському узбережжі України і створення коридору до Автономної Республіки Крим. Подальші дії РФ будуть залежати від спроможності України чинити опір і від політичної реакції міжнародної спільноти.

Операція Росії проти України на Азові на сьогодні оцінюється як ймовірна.

Сценарій російської силової експансії в Середземномор'я

Агресивні геополітичні інтереси Москви поширюються також на Середземномор'я. Про це дуже чітко вказано в “Основах державної політики РФ в області військово-морської діяльності на період до 2030 року”. У рамках реалізації цього стратегічного документу у 2013 році в Середземномор'ї було розгорнуто постійне оперативне з'єднання Військово-морського флоту (ВМФ) РФ (далі – ПОЗ) у складі до 10-15 бойових кораблів (ракетних, протичовнових і десантних), підводних човнів (атомних і дизельних) та допоміжних суден (плавуча майстерня, танкери, суховантажні транспорти) зі складу Чорноморського, Північного, Балтійського та Тихоокеанського флотів.

Створення цього з'єднання було спрямоване на забезпечення постійної військово-морської присутності РФ в Середземному морі, а також на підтримку авторитарних режимів на Близькому Сході та в Північній Африці. Слід зазначити, що подібну місію під час Холодної війни виконувала 5-а Середземноморська оперативна ескадра кораблів колишнього СРСР, яка припинила своє існування у 1992 році після розпаду Радянського Союзу. Водночас теперішній склад сил ВМФ РФ в регіоні є набагато меншим у порівнянні з 5-ою оперативною ескадрою, у складі якої нараховувалося до 70-80 бойових кораблів, підводних човнів та допоміжних суден.

Головною операційною ціллю ПОЗ є створення військово-морського потенціалу, який є видимим для командування НАТО в регіоні, а також має можливість створювати захищені райони бойового

патрулювання власних підводних човнів та ізоляції певного морського (прибережного) району в Середземному морі.

Забезпечення ПОЗ здійснюється 720-м пунктом матеріально-технічного забезпечення ВМФ РФ (далі – ПМТЗ), розташованим в порту Тартус (Сирія). Авіаційну підтримку ПОЗ надають російські літаки з авіабази Хмеймім. На місці ПМТЗ Москва планує розгорнути повноцінну військово-морську базу. Тартус і Хмеймім де-факто перетворилися на перевантажний пункт “кримського військового експресу” проекції сил флоту та перекидання морем особового складу, зброї, боєприпасів та матеріально-технічних засобів для просування геополітичних інтересів РФ в регіоні. Саме таким чином здійснювалося нарощування російського угруповання в Сирії у 2015-2016 роках та його вивід у зв'язку зі скороченням у 2017 році. Слід зазначити, що з осені 2018

року РФ щорічно проводить масштабні об'єднані навчання видів, залучає свої військово-морські і військово-космічні сили із застосуванням зазначених вище військових баз в Сирії. До навчань залучаються до 20-25 надводних кораблів та до 30 літаків, включно зі стратегічними бомбардувальниками Ту-160.

Російська силова експансія в Середземномор'ї здійснюється у формі бойової служби кораблів, сухопутних та авіаційних підрозділів. Така служба передбачає їхнє знаходження в регіоні за ротаційним принципом (до 6 та інколи більше місяців). Водночас у разі необхідності передбачається їхнє нарощування у короткі терміни, насамперед за рахунок ЧФ РФ. Загалом російський силовий сценарій в Середземному морі може мати такі форми бойового застосування

- обмежена військово-морська присутність – здійснюватиметься шляхом перебування більшості з'єднання в порту Тартус у певних ступенях бойової готовності та з періодичним патрулюванням 1-2 кораблями основних морських комунікацій у Східному Середземномор'ї для забезпечення підтримки проєкції сил в рамках “кримського експресу”;
- операція демонстрації військової сили – проводитиметься у взаємодії з ВПС РФ шляхом відкритого та прихованого розгортання частини або повного складу ПОЗ поблизу районів бойового призначення; така операція супроводжуватиметься стеженням зброєю та технічними засобами за визначеними першочерговими цілями (береговими об'єктами, авіаносцями, ударними кораблями та підводними човнами), проведенням демонстра-

тивних пусків ракет, артилерійських стрільб та застосуванням іншої зброї перед очима в сил НАТО;

- операція підтримки авторитарного режиму (“операція принуждєня”/“операція примусу” в російській інтерпретації) – проводитиметься шляхом виходу сил ПОЗ до районів бойового призначення та нанесення ударів по визначених цілях, переважно із запуском крилатих ракет “Калібр” та застосуванням іншої зброї. У цьому контексті слід звернути увагу на бойове застосування російської палубної авіації, ракетних кораблів та дизель-електричних підводних човнів щодо об'єктів на території Сирії у 2016-2017 роках. Як показує цей досвід, запуски ракет “Калібр” можуть здійснюватися з районів бойового патрулювання кораблів та підводних човнів як у Середземному морі, так і з інших театрів, зокрема Чорного та Каспійського морів;
- операція угруповання різнорідних сил – масштабна операція, що здійснюватиметься нарощеним у загрозливий період складом ПОЗ у взаємодії з силами ВПС та військами ППО РФ з метою ізоляції певного морського (прибережного) району в Середземному морі та створення маневреної зони заборони доступу (A2/AD) в його рамках, витіснення з нього сил НАТО, а також формування протиракетного бар'єру у певній прибережній зоні. Ймовірно, ця операція почнеться із застосування засобів ураження у звичному спорядженні з можливим за певних умов його переростанням у протистояння із застосування ядерних боєприпасів.

З огляду на обмежену російську військово-присутність у Східному Середземномор'ї та загальне несприятливе для РФ поточне співвідношення сил в регіоні (1:6,9 на користь сил НАТО) Москва не має можливостей забезпечити панування у будь-якому районі цього моря та, відповідно, вести переможну операцію угруповання різнорідних сил. Водночас РФ має міжвидові військові можливості створити на короткий період часу військову перевагу у певному прибережному районі, що дозволить їй реалізувати вищенаведені сценарії для просування власних інтересів.

Ймовірно, Кремль і далі дотримуватиметься гібридної геополітичної моделі, в якій пропонуватиме західним політичним важковаговикам “спільні ініціативи”, нібито граючи на їхньому полі, але насправді дбаючи винятково про власні інтереси, приховані маніпулятивною риторикою Кремля. Водночас Росія нарощуватиме можливості базування власних угруповань сил (військ) в регіоні за рахунок підтримки авторитарних режимів та формування на цьому ґрунті сприятливих умов для довгострокової оренди портової інфраструктури цих країн, у тому числі з перетворенням їх на форпости російської силової експансії в регіоні. У рамках цієї діяльності Москва розглядає можливість відновлення військово-морської присутності в Еритреї (колишній 933-й пункт матеріально-технічного забезпечення ВМФ СРСР на острові Нокра архіпелагу Дахлак в Червоному морі) або/та її розгортання в Судані.

Заслугує на увагу певна активація військово-морських навчань Росії у Середземному морі з країнами Північної Африки, які в 1960-1980-х роках були сателітами СРСР. Прикладом можуть

служувати навчання з ВМС Єгипту “Міст дружби”, які були започатковані в 2015 році. Показово, що саме в 2015 році Єгипет придбав у Франції два вертольотосці типу “Містраль”, які були замовлені і побудовані для ВМФ РФ (цей контракт було анульовано на фінальному етапі через окупацію Криму РФ). Таким чином Росія протидіє реалізації програми НАТО “Середземноморський діалог”, поновлює вплив на країни традиційного інтересу і, ймовірно, знайомиться з досвідом експлуатації десантних кораблів “Містраль” з російськими вертольотами на борту. Вплив на Єгипет особливо важливий для Росії з точки зору як контролю над Суецьким каналом, так й історичних суперечок з Ізраїлем – головним союзником США в регіоні Близького Сходу.

Продовження активної військової діяльності Росії в Середземному морі на сьогодні оцінюється як цілком ймовірне.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Загрози, які Росія сьогодні створює для України в Чорному та Азовському морях, є очевидними. Сценарії, наведені у цьому дослідженні, є цілком реальними і відпрацьовуються РФ протягом щонайменше останніх 7 років на військових навчаннях. За наявності політичної волі керівництва РФ ці сценарії можуть бути швидко активовані. Україна має до них ретельно готуватися, не дозволяючи супротивнику захоплювати повну ініціативу.

Протидія Росії можлива насамперед через використання асиметричних методів, із концентрацією зусиль на вразливих місцях супротивника. Географічні параметри районів протидії агресії Росії на морі дозволяють Україні робити це із застосуванням невеликих але швидких, маневрених та добре озброєних катерів разом із ракетними і артилерійськими системами берегового базування.

Агресивна діяльність РФ в Середземному морі спрямована насамперед на поновлення її амбіцій щодо відновлення статусу військової

наддержави і протидії силам НАТО в середземноморському регіоні. Північна Африка і Близький Схід належать до зони пріоритетних геополітичних інтересів Росії. Росія продовжить проведення військових навчань та операцій у цих регіонах та виявлення перспективних для себе районів. Паралельно РФ здійснюватиме заходи щодо встановлення свого контролю (сприятливого оперативного режиму) над цим регіоном для подальшого можливого військового втручання в нього шляхом розгортання своїх передових сил та розташування військових баз.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЛАДІ УКРАЇНИ:

I

Чітка й активна міжнародно-правова позиція України щодо відновлення суверенітету України відповідно до норм міжнародного права, а саме ревізія міжнародних угод з Росією, які були нею порушені під час анексії Криму в 2014 році. Статус Чорного і Азовського морів має повністю відповідати вимогам Конвенції ООН з морського права 1982 року. Має бути розпочата примусова делімітація морських кордонів України.

II

Робота над відповідним українським законодавством: необхідно прийняти Закон України “Про внутрішні води та територіальне море України” із визначенням координат серединної лінії у морському просторі між Україною та РФ. Тимчасово, до деокупації Кримського півострова, рекомендується призупинити судноплавство у поясі територіального моря навколо окупованого Кримського півострова на підставі ч. 3 ст. 25 Конвенції ООН з Міжнародного морського права. Користування морськими коридорами та схемами розподілу руху навколо півострова слід також розглянути у контексті порушеного питання. Окрім цього, порушників режиму заборони можливо кримінально переслідувати за допомогою Інтерполу (детально про це див. у доповіді Центру оборонних стратегій “Штормове попередження: зростаючі загрози у Чорноморському регіоні” (грудень 2020 року).

III

Покращення процесів координації: необхідна дієва міжвідомча координація державних структур України для адекватного реагування на комплексні виклики національній безпеці з морського напрямку. Рекомендовано створення нового міжвідомчого координаційного механізму, можливо на базі Ради національної безпеки і оборони України, з наданням цій структурі відповідних повноважень щодо координації заходів у сфері національної безпеки на морі (детально про це див. у доповіді ЦОС “Штормове попередження”).

IV

Розбудова військових спроможностей: ВМС ЗС України разом з морськими частинами Державної прикордонної служби України є ключовими інструментами держави щодо забезпечення морської безпеки і суверенітету України на морі. На поточному етапі розвиток ВМС ЗС України має бути сфокусований винятково на стримуванні агресії у північно-західній частині Чорного моря і на узбережжі Азовського моря. Україні потрібно щонайшвидше забезпечити створення системи спостереження за морською обстановкою, забезпечити охорону портів і безпеку судноплавства в ближній морській зоні і побудувати сили стримування можливої агресії з морського напрямку. Враховуючи співвідношення сил і засобів між заблокованою Україною та РФ, поточні економічні спроможності України, лише асиметричні методи можуть принести нам успіх у вирішенні пріоритетних завдань на морі. Збалансованим, комплексним і економічно-досяжним варіантом вирішення цього завдання є побудова до 2030 року угруповання “москітного флоту”. Аргументація Стратегії ВМС ЗС України 2035 року щодо цього є вичерпне професійною та такою, що потребує комплексної і швидкої імплементації.

V

Формування міжнародної підтримки: стратегічне партнерство із західними партнерами залишається ключовою перевагою, що може допомогти в питаннях набуття ВМС ЗС України та морськими частинами Державної прикордонної служби України необхідних спроможностей. Слід розвивати співпрацю на регіональному рівні (Туреччина, Румунія), а також зі США та Великобританією, які продовжують відігравати важливу роль у системі чорноморської безпеки. Під час спільної з партнерами роботи щодо планування розвитку спроможностей ВМС ЗС України, слід дотримуватися принципів системності і послідовності для ефективного використання значних західних інвестицій у системи морських озброєнь України. Надалі будівництво національного військового флоту України також дозволить відродити державну кораблебудівну програму з максимальним врахуванням світового досвіду, зокрема США та Великобританії.

Андрій Риженко

Капітан I рангу запасу ВМС України

Закінчив:

з відзнакою Чорноморське вище військово-морське училище (м. Севастополь);

школу офіцерів надводного флоту ВМС США (Coronado NAV, Каліфорнія, США);

Штабний курс Військово-морського коледжу США (Нью-Порт, Род-Айленд, США);

Командний курс Військово-морського коледжу США (Нью-Порт, Род-Айленд, США).

Отримав ступінь магістру військового управління після закінчення оперативно-тактичного курсу Севастопольського військово-морського інституту ім. Нахімова.

З 1997 року служив у штабі ВМС України на посадах начальника відділу управління бойової підготовки, начальника управління оборонного планування і науки, заступника начальника штабу ВМС з питань євроатлантичної інтеграції.

У 2010-2011 роках обіймав посаду заступника начальника штабу ВМС, у 2012-2020 роках - заступника начальника штабу ВМС з питань євроатлантичної інтеграції.

У лютому-березні 2020 року служив помічником Міністра оборони України.

Ігор Кабаненко

Адмірал запасу ВМС України

Під час його військово-морської кар'єри він пройшов офіцерські посади від помічника командира – командира ракетно-артилерійської бойової частини ракетного катеру до начальника штабу Військово-Морських Сил України. Він також проходив службу на посадах Військового представника Місії України при НАТО, начальника Головного оперативного управління Збройних Сил України та першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України

Він був звільнений у запас у 2013 році. З травня по січень 2014 року він займав посаду заступника Міністра оборони України, а з січня по жовтень – заступника міністра оборони з європейської інтеграції. Ігор є кандидатом військових наук у сфері менеджменту ризиків і розв'язання конфліктів. Він є автором низки публікацій у сфері оборони і безпеки.

В теперішній час він є президентом компанії "ЮА.РПА" ("Українська агенція з перспективних наукових розробок"), яка фокусується на високотехнологічних рішеннях в інтересах оборони.

defence.org.ua

office@defence.org.ua

